מו: יש בכור פרק שמיני בכורות

דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור. הלי פרוזדור דהכא (חולין דף סח.) ובשבת פ' ח"ר עקיבא (דף פו:) שוים ולא הוי כי ההוא דפרק יוצא דופן (נדה דף מב:) דמכי הוליד ולד דלאו תוך לפרוזדור הוי כילוד דלי כפרוזדור דהתם [1]אמרינן הכא מה יכול להמזיק הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהרחם מוכה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית המיצן ופרוזדור דהכא הוא עובי הירכים שמכסים את הרחם [2] שבין ירכים והוה אמינא דלא משיב רחם לידה ביציאת הרחם ואין תימה על שהשלום שוה ואין פירושם שוה דמי ה"ג אשכחן לעיל בפ' הנוקח בהמה (דף כ.) דטיעוף פוטר בנבילה דחשיב ולד ולא הוי כהיא טיעוף דפ' המפלת (נדה דף מט.)

דרוש היולדות מטעפות:

תיובתא דשמואל. לא הוי מלי לאקשויי לשמואל מהא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף פז.) שלא שיצתה מקצתה אסורה באכילה דדייקינן מינה התם בריש פירקין (דף פח.) דביציאת רחם הוא לידה מדאסרינן להו ביציאת מקצת דשמא הרחם יצא באותו מקצת דהיינו דוקא בבהמה אבל אדם לא שמעינן מהתם הא דקתני סיפא בסימן ולד בחשה בך סימן ולד בבהמה היינו לענין שלא להויא סימן ולד ואין להקשות [3] דבבהמה המקשה היכי דייק מינה דביציאת רחם הוי כילוד דלמא הא דאסורה משום דגזרינן מקצתה אטו רובה כדאמר בפ"ק דב"ק (דף יח.) דחם אימת דביציאת רחם לא הוי לידה לא היה ראוי לגזור כיון דבמקצת אי אפשר לבא בשום פעם לידי חשיבות לידה וא"ת כיון דאיתותב שמואל מאי הלי דקאמר בפרק המפלת (נדה דף מ.) גבי הבגדל ולד דאית ליה איתות מכי נפיק ריביה הויא ליה לידה בגדל עד דנפיק רובה בגלו טעמא דאיתות נמי הא אפילו [4]מתים הרחם פוטר וי"ל דאיתות לאו דוקא אלא [5] דאיתות ואגב דנקט נמי התם נעיל הלי ליבשה ולד דאית ליה איתות שריך ולא נפיק בגדל דאית ליה איתות שריך ונפיק עו) נקטיה נמי בתר הכי ויש פפרים דגרס התם ולד דאית ליה איתות מכי עו) נפיק רוביה בגדל עד דנפיק כוליה ויש לפרש דרוביה דקאמר היינו רובה דבשה דאית דגרס [6]בהדיא הכא נפק רובה דבשה ולא דאמרי התם בפרק המפלת (דף מט.) בשמעתין דילא מתותך לו מסורס [7][משילא רובו ה"ז כילוד] הא כתקנו הרחם פוטר ר' יוסי דאמר משילא כתקנו לחיים לא כמו שפירש רבינו חננאל דלחיים היינו בר קיימא דהא אפי' בנפלים הרחם פוטר דאיתותב שמואל הכא אלא כמו שפירש שם בקונטרס כתקנו לחיים שלם לגאפוקי מחותך [8]: **לאתויי הא דת"ר ניורת שיצא פרחת ולדה בו'.** וא"ת מאי חידוש הוא זה בהך מילתא עפי משאר דברים דחשוב בהן כילוד בגון לזקוק אשת אחיו ליבום ולפטור מן היבום והתורגו ושאר דברים השנויים בפ' יוצא דופן (נדה דף מג.) וי"ל דלישנא דהכא דלאשמועינן דס"ד אע"ג דביציאת הרחם חשוב לידה שאר הגוף שיצא אחר לידה כיון שהרחם מוכה לו בקדושה חשוב כמו כן לידה ויתיב לה ימי טומאה וימי טהרה: **מאי** טעמא יביר בתיב. תימה בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עח.) וכפ' יש נוחלין (ב"ב דף קמ:) שדוחק לרבנן דרבי יהודה יביר למה לי לימא דלישנא דיביר כלדדרשינן הכא דאפי' רבי יוחנן לא פליג דהא דקאמר אף לגאלה משום דקפבר דפדחת נמי הוא היכרא ונם דוחק בים נוחלין (שם) לר"מ דאמר אדם מקנה כו' דאתא יביר לנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס וי"ל דהתם קשיא ליה לשון יביר דמשמע שיש כח בהכרת האב: **מאי** קראה הברת פניהם ענתה בם. פירש בקונטרס דהכרת פרלוף פניהם עדותן הוא אלמא פרלוף פנים נמי בעי ותימה [1] דבינמות (דף קב. ושם ד"ה הברת) מייתי קרא דהכרת פניהם ענתה בם דמשמע שיש דבר באדם שמכירים על ידו את הפנים והיינו פדחת דחוטם בכלל פרלוף פנים הוא והתם בינמות (שם) בתר הלי קרא מייתי עובדא דאמה דהוו מסקו ביה דבי ריש גלותא זוזי מייתי קירא דבק בגלייתא דבק אאפותיה חלף קמייהו ולא בשקרוה: דכיומו

גמ' [1]אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים מ"ט [2]כל אשר נשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב היכא דנשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב רישיה אידך לא חשיב רישיה תנן הבא אחר נפלים שיצא ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת קתני מיהא ראשו מאי ראשו רובו וליתני רובו בדין הוא דאיבעי ליה למיתני רובו [3] ואיידי דקא בעי למיתני סיפא בן תשעה שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לגחלה נמי לא הוי תנא רישא נמי ראשו ומאי קמ"ל [4]דכיון דמפיק ליה [5] רישיה הוה לידה תנינא [6]הוציא [7]ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד וכי תימא אשמועינן בהמה וקמ"ל באדם דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור בהמה מאדם לא ילפא משום דחשיב פרצוף פנים דידיה הא נמי תנינא [7]יצא כדרכו [8]משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו תיובתא דשמואל תיובתא אמר רבי שמעון בן לקיש פדחת פוטרת בכל מקום [9]חוץ מן הנחלה מאי [10]טעמא [2] יביר אמר רחמנא ור' יוחנן אמר אפי' לנחלה בכל מקום לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן ניורת שיצאה פדחת ולדה בהיותה נכרית ואח"כ נתגיירה [9] [10] אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואינה מביאה קרבן לידה מיתיבי יביר זו הברת פנים ואיזו היא הברת פנים פרצוף פנים עם החוטם תני עד החוטם תא שמע [11]אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם תני עד החוטם תא שמע [12]פדחת בלא פרצוף פנים פרצוף פנים בלא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם ואמר אביי ואיתימא רב כהנא מאי קראה [3] הברת פניהם ענתה בם שאני עדות אשה דאחמירו בה רבנן ומי אחמירו והא [13]תנן [14]הוחזקו להיות משיאים עד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה כי אקילו רבנן בסופה בתחלתה לא אקילו רבנן ואיבעית אימא יביר

חוץ מן הנחלה. להבא אחריו בכור לנחלה אלא"כ יצא פניו של ראשון: **דכפיב יביר.** והיכרא ליתא אלא בפרלוף פנים: **אף לנחלה.** דפדחת נמי הוי היכרא: עובדת כוכבים אינה מטמאה בנדה וזיבה ולידה: **זו הברת פנים.** דמי שהוכרו פניו לראשון הוי בכור לנחלה: **עם החוטם.** וקשיא לר' יוחנן: **אין מעידין.** [1] להשיא את אשתו דשמא לאו זה הוא: **הברת פניהם ענתה בם.** דהברת פרלוף פניהם עדותן אלמא פרלוף פנים בעי. ופשטיה דקרא בנוחפים כתיב הברת פני הוולדות ענתה בנוחפים שהקב"ה לר את הממזר בצורת פני המנחלף: **כפופה.** לאחר שכוונו יפה (ב) [1] כזה הקילו מכמיס בסוף עדותן להחזיקן אפי' בעבד ושפחה: **אכל כתחלה.** תחלת העדות הסייעו לחיים המת לא אקילו עד שיכירוהו יפה:

יביר

גמ' [1]אין הראש פוטר בנפלים. כן שמעה שהוליד ראשו מי והחזירו וקדמו אחיו ויצא הוי בכור לכהן שאין ראשו הנפל פוטרו עד שיצא ראשו ורובו: **רוב חייס כאפיו.** מי שהוא בן חיים הלך אחר אפיו דהיינו ראשו אבל מי שלו בר קיימא הוא [2] אפיה: **קתני מיהא.** נפל שיצא ראשו פוטר הבא אחריו מכאן: **אידי דכתי למתני סיפא בן ט' שיצא ראשו מת.** דלא מצי למיתני רובו [3] בהדיא אע"ג דאיהו גופיה לא משמע אלא רובו ואהכי לא מצי למיתני בסיפא רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דראשו מת הא ראשו חי אבי בכור דאחריו בכור לגחלה לא הוי האחרון דראשו בן ט' מי ולאי הוי לידה ואי הוה תני רובו מת הוה משמע הא רובו חי לא הוי אחרון בכור אפי' לגחלה אבל אם יצא ראשו חי לא הוי משמע [4] דאמת דאחרון מפסיד הנחלה ואגן [5] קיימין דראשו חי הוי כילוד משום הכי תנא ראשו בראש ובסיפא ואע"ג דסיפא גופה דקתני ראשו מת לא הוי אלא ראשו ורובו: **ומאי קמ"ל.** מתני' אי אמרת בשלמא ראשו דוקא אשמעינן דראשו הנפלים פוטרו ותנא סיפא אגו ראשו אבל אי אמרת ראשו לאו דוקא ואין הרחם פוטר בנפלים השתא לא אשמעינן מינה אלא דיוקא דדייקינן טעמא דראשו מת הא ראשו חי אבי בכור לגחלה נמי לא הוי דכיון דאפיק בן ט' אי ראשו הוא אל ולאו נפל הוא הוי לידה אפי' אחזירו: **הא פגינא.** כפ' בהמה המקשה[6] הוצא עובר ראשו בשעת שחיטת אמו הרי זה כילוד אפי' אחזירו ואינו ניתר בשחיטת אמו: **בשמה נים לה פרוזדור.** אין רחם שלה בין ירכותיה הלכך משיב הרחם לידה דבגלוי הוא אבל אשה דיריכים שלה מכסים את הרחם לא משיב רחם לידה: **הא נמי פגינא.** גבי אדם במסכת נדה (כח.) מי שיצא רוב ראשו הוי יולד דאפילו אחזירו ולא נולד עד [7] לאחר ק' ימים משיב יולד מיום ראשון ומשכיון לה ימי טומאה וטהרה מיום ראשון: **יצא כדרכו.** לאפוקי היכא דיצא דרך מרגלותיו דודאי לא משיב יולד עד יציאת רובו: **פיובאא דשמואל.** דודאי ראשו דנפלים דמתני' דוקא: [8][**פוערים**] **בכ"מ.** דמשיב לידה מיציאת פדחת. ובכ"מ מפרש לקמיה: [9]**פדחת.** מלא: **חוץ מן הנחלה.** דהבא אחריו בכור לנחלה אלא"כ יצא פניו של ראשון: **דכפיב יביר.** והיכרא ליתא אלא בפרלוף פנים: **אף לנחלה.** דפדחת נמי הוי היכרא: עובדת כוכבים אינה מטמאה בנדה וזיבה ולידה: **זו הברת פנים.** דמי שהוכרו פניו לראשון הוי בכור לנחלה: **עם החוטם.** וקשיא לר' יוחנן: **אין מעידין.** [1] להשיא את אשתו דשמא לאו זה הוא: **הברת פניהם ענתה בם.** דהברת פרלוף פניהם עדותן אלמא פרלוף פנים בעי. ופשטיה דקרא בנוחפים כתיב הברת פני הוולדות ענתה בנוחפים שהקב"ה לר את הממזר בצורת פני המנחלף: **כפופה.** לאחר שכוונו יפה (ב) [1] כזה הקילו מכמיס בסוף עדותן להחזיקן אפי' בעבד ושפחה: **אכל כתחלה.** תחלת העדות הסייעו לחיים המת לא אקילו עד שיכירוהו יפה:

עין משפט נר מצוה

ר א מיי' פי"ח מהלכות נחלות הלכה טו טוש"ע י"ד סימן שה סעיף כב:
ה ב מיי' פי"ב מהלכות מלכים הל' טו טוש"ע י"ד סימן יד סעיף ח:
ו ג מיי' פי"ט מהלכות מיפורי כיאה הלכה ו טוש"ע י"ד סימן קנד סעיף י:
ז ד מיי' פי"ב מהל' נחלות הל' כ וע"ש טוש"ע ח"מ סי' רפז [סעיף ג] וסעי' ו:
ח ה ו מיי' פי"ג מהל' נחלות הלכה כא טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף כד:
ט ז מיי' פי"ט שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו:
בראשית ז כב
2. כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה:
דברים כא יז
3. הכרת פניהם ענתה בם והגידו לא כחדו אדו לנפשם כי נגלו להם רעה: ישעיהו ג ט

רבינו גרשום

אין הראש פוטר בנפלים. דנפל שלא כלו חדשיו אע"ג דיצא ראשו חי אינו פוטר את הבא אחריו מבכור: כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו. דבר קיימא הוא חשיב רישיה ליפטר לבא אחריו מבכר: ומאי קמ"ל. סיפא דתנא ראשו דכיון דמפיק רישיה בר: תנינא. בבהמה המקשה הוציא ראשו אע"פ שהחזיר הרי זה כילוד ואין שחיטה אמו מטהרתו: דבהמה כיון דלית לה פרוזדור לאלתר כי הוציא ראשו הוי כילוד אבל (אדם) אשה כיון דאית לה פרוזדור דמעכב אימא אלא ליהוי כילוד קמ"ל סיפא דמתניתין דהוי [כילוד] ואכתי אמאי איצטריך לסיפא דהכא למיתנא ראשו הא נמי תנינא דרוב ראשו הוי כילוד: יצא כדרכו. ראשו קודם: משתצא פדחתו. אלמא דפיכא נופה לא איצטריך ליה למיתני ראשו דאשמעינן דראשו חשוב לידה ורישא אמאי תני ראשו אלא ודאי לאו משום סיפא קתני ולא רובו הוי אלא ראשו ממש ויקתני פוטר אלמא הראש פוטר בנפלים ותיובתא דשמואל: מ"ש. משום דכתיב יביר לו לתת לו פי שנים ובפדחת בלא פנים לא הוי היכר: ואח"כ נתגיירה. קודם שיצאו הפנים ושאר הגוף אין נותנין לה ימי טומאה משום דהוצאת פדחת בגיותה הוי לידה ועובדת כוכבים לא מטמיא בלידה: עם החוטם. וקשיא לר' יוחנן דאמר פדחת בלא חוטם פוטר אף לנחלה: עד החוטם דהיינו פדחת לחודיה: כי אקיל בסופה היכא דידעי דודאי מותרת דקא חזי דמה: בתחלה היכא דלא חזו דמה ולאסהדוי עליה (דהוציא) הוא כדי להחזיר לא סגיא אלא בפרצוף פנים עם החוטם: ואיבעיא אימא

מסורת הש"ס

1) נדה כט.). 2) [שבת ל. וש"נ]. 3) חולין סח., ד) נדה כח., 5) יבמות קב. כ"מ מז.; 6) שבת קמה. יבמות פז.; ולקמ. 7) [חולין סח.]. ל"ק. 8) [כ"ל לפני ד"ה פוטרים]. 9) ל"ל מדרי ל"ק. 2) בנפלים ל"ק. 3) ל"ל בהדיא הכי ל"ק. 4) [ל"ל לפני ד"ה פוטרים]. 5) ל"ל מדרי ל"ק. 6) [ועיי' תוס' נדה כט. ד"ה מכלל].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רוח חיים וכו' לא חשוב לפיה: (ב) ר"ה נפפיה לאחר שמיצו יפה שזה הוא הקילו חכמים:

גליון הש"ס

גמ' אין נותנין לה ימי טומאה וכו' בהדיה. עי' נדה לו ע"ב תוס' ד"ה הלכתא:

מוסף רש"י

אין הראש פוטר בנפלים. יצא רחם הנפל, כגון שילדה תאומים בשנה, אחד נגמרה לזרעו ואחד לא נגמרה לזרעו, ויצא רחם הנפל והחזירו ואח"כ יצא אחרי, הרי בכור לכהן. שאין רחם הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה (נדה כט.). ואם הבא אחריו לא הוי בכור לגחלה, כגון שילדה תאומים ביום אחד, אינו בכור לגחלה. ומו לא מהניא ליה שחיטת אמו ונרוץ שחיטה לעצמו אם נמצא חי, ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה (חולין סח.). אין מעידים. על אדם שמת להשיא את אשתו, אלא אם כן ראו פלגוס פניו שהוא עם החוטם (ב"מ כו.). אל"כ לאותו מת כפרלוף פניו עם חוטמו, שיטלון לאמיתו, אבל לא לאותו נפרלוף, לו שניטל חוטמו אין מעידין אנו להשיא את אשתו, שמא אין הוא (יבמות קכ.). פדחת. מלא (שם). הברת פניהם ענתה בם. הפילה בם, אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהיכר פנים (שם). להיות משיאים עד מפי עד. לימר לאשה מת בעלך, לאקילו בה רבנן מפום פיענתא, ולא דמקדם לדעתא דרבנן מקדם ולפקוחי רבנן לקדושין מגיה (שבת קמה.).

שיטה מקובצת

א) דמשיך ליה [ר"ש] הוה ליה לידה: ב) כדדרכו עד שיצא רוב: ג) נתגיירה עד תרס"ו נדה (דף לו ע"ב); ד) השיכיר אפיו אות ה' נמחק: ה) למיתני רובו נמחק: ו) הי' השתא נמחק: ז) ואגן ק"ל דראשו: ח) עד למחר הי' לאחר ק' יומים נמחק: ט) מעידין באדם שפת אא"כ ראותו פרצוף פנים עם החוטם אלמא הוי היכר בהכי להשיא: י) יפה שזה הוא הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיק אפילו: יא) דאבר דמכי: יב) בין הירכים: יג) להקשות אותה"א דבהמה המקשה: יד) אלא כלומר ראוי: טו) דנפיק נקט לה נמי: טז) מכי נפק: יז) ותימה דהכא ובינמות מייתי קראי אבריהא ולא מייתי ליה אמתני' דפ' בתרא דיבמות דאייתי לעיל דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ונראה לפרש דאפדחת דבריהא מייתי קרא דהברת:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com